

JUBILEJI

OB 80-LETNICI MARJANE KOBE

Intervju

Draga Marjana!

Ko smo v uredništvu razmišljali o primerni obeležitvi Tvojega letošnjega življenjskega jubileja, sva se dogovorili za intervju. Vztrajala si, da brez slavnostnih uvodov in »velikih besed.« Pa začniva najin pogovor s tvojim predšolskim obdobjem, ki je močno vplivalo na oblikovanje tvoje osebnosti in tvojih interesnih področij.

Stroka že dolgo poudarja pomen družinskega branja in domače knjižnice za razvoj otrokove bralne kulture. Kakšna so bila tvoja prva srečevanja s knjigami in s knjižnicami? Katere otroške knjige in bralne izkušnje so se za zmeraj udomile v tvojem spominu? Bi lahko potrdila, da so pravljice bile in ostale tvoja najljubša literarna vrsta?

Pri nas doma se je veliko bralo – a moje prvo in najljubše »berivo« v zgodnjem otroštvu je bilo listanje po številnih očetovih – bil je arhitekt in slikar – tujih likovnih monografijah: najbolj so mi bile všeč barvne reprodukcije Velázquezovih slik, še posebej portreti španske infantinje Margerite, saj je nosila krasna, natanko naslikana oblačila. Med najintenzivnejša doživetja literature v moji predbralni dobi pa sodi obsežna *Pravljica o Vidu in labodu Belem ptiču* Bogomira Magajne: ded mi jo je med vojno, kadar je bil alarm, v mračnem zaklonišču ob ročni svetilki še in še prebiral, da bi me bilo manj strah. Kmalu zatem je prišel Andersen – in ostal do današnjih dni; seveda ob mnogih drugih zgledih najrazličnejših pravljicnih vzorcev ter vsakršnega iracionalno intoniranega pripovedništva. Tu sem se udomačila kot bralna začetnica. Tu sem doma še danes.

Si bila ob izbiri študija v dilemi? Kdaj je dozorela tvoja odločitev za primerjalno književnost in literarno teorijo? Kakšno strokovno podlago si na fakulteti dobila za svoje nadaljnje delo?

Dokončni odločitvi za študij primerjalne književnosti in literarne teorije so v veliki meri botrovale navdušujoče ure slovenščine pri profesorju dr. Linu Legiši na ljubljanski Klasični gimnaziji. Študijska nadgradnja pri profesorjih, kot sta bila dr. Anton Ocvirk in dr. Dušan Pirjevec, pa se je odvijala na zares zahtevni akademski ravni, z izjemno kompleksnostjo in širino pogledov na literaturo in njen ustroj. Zagotovo je ta študij pomenil odločilen zagon za moje kasnejše raziskovalno srečevanje z mladinsko književnostjo.

So tvoji usmeritvi v mladinsko književnost in knjižničarstvo botrovala kakšna zanimiva naključja? Si razmišljanja znamenitega pariškega profesorja Paula Hazarda

morda spoznala že preko njegovega študenta Antona Ocvirka, ki je bil tvoj profesor na univerzi?

Moji usmeritvi v mladinsko knjižničarstvo – in posledično v mladinsko književnost – je botrovalo čisto naključje: v ljubljanski Pionirski knjižnici se je izpraznilo mesto bibliotekarja – pedagoškega vodje; in znašla sem se v strokovno inovatorsko naravnanim kolektivu, v katerem sta kot bibliotekarki že delovali moji starejši kolegici s komparativistike Martina Šircelj in Andra Žnidar, in v katerem sta visoko kultivirano vzdušje bistveno sooblikovala knjižničarska kolega, pesnik Dane Zajc in kasneje pesnica Saša Vegri.

Kar zadeva francoskega komparativista Paula Hazarda, sem se z njegovimi znanstvenimi razpravami seveda srečevala že med študijem. Njegovo specialno monografijo *Knjige, otroci in odrasli ljudje* pa sem v izvirniku prebirala kot bibliotekarka v Pionirski knjižnici že precej pred časom, ko je izšel slovenski prevod. In tudi ni naključje, da mu je spremno besedo napisala prav komparativistka Martina Šircelj, bibliotekarka in takratna vodja ljubljanske Pionirske knjižnice.

Kakšen status sta imela mladinska književnost in mladinsko knjižničarstvo pri nas, ko si se zaposlila v Pionirski knjižnici v Ljubljani?

Leta 1963 je ljubljanska Pionirska knjižnica že učinkovito trasirala svoj strokovni ugled na tedanji republiški ravni s tematsko inovativnimi seminarji za mladinske knjižničarje v javnih in šolskih knjižnicah; s tedaj najsodobnejšimi strokovnimi pobudami pa se je začela uveljavljati tudi v tedanjem širšem jugoslovanskem prostoru.

V primerjavi z današnjim statusom mladinske književnosti kot samostojnega predmeta na fakultetni in visokošolski ravni, so bili predavateljski začetki v 60. letih omejeni zgolj na višješolsko raven Pedagoških akademij v Mariboru (Alenka Glazer) in v Ljubljani (honorarno Martina Šircelj). Sama sem leta 1978 po odhodu iz Pionirske knjižnice na ljubljanski Pedagoški akademiji prevzela na novo uvedeni predmet »Mladinske knjižnice« na Oddelku za knjižničarstvo, na Oddelku za razredni pouk pa predmet »Mladinska književnost«. Ko je ljubljanska Pedagoška akademija sredi 80. let prerasla v Pedagoško fakulteto, sem na njenem novoustvarjenem Oddelku za razredni pouk pripravila fakultetni program za predmet »Mladinska književnost« – in ta predmet predavala do upokojitve. Vozila sem se tudi v Koper na tedanjo (še) dislocirano enoto Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani.

Tvoje tamkajšnje delo je bilo zelo inovativno in raznovrstno, saj je zajemalo teoretično raziskovanje dokaj novega strokovnega področja, pionirsko delo na področju bibliopedagogike, prevajanje izbranih literarnih besedil za pravljичne ure. Kot imenitno pravljīčarko te nosijo v spominu mnogi Ljubljāncāni, trajno pa boš v tej vlogi živelā v pesmi Pravljice se presaja (od oktobra do maja) stanovske kolegice in pesnice Saše Vegri. Kje si dobivala pobude za tako uspešen, sodoben spoj teorije in prakse? Kako pomembno je bilo za tvoje delovanje v Pionirski knjižnici, ki je v tej ustanovi pustilo trajne sledi, timsko delo?

V ljubljanski Pionirski knjižnici se mi je razkrilo, da je mladinska književnost izrazita bela lisa – in zagledala sem se v vlogi raziskovalke tega segmenta literature. Hkrati me je že na samem začetku »zagrabilo« tudi bibliopedagoško delo, še posebej pripovedovanje pravljīc: pripovedovala sem jih 16 let, dvakrat na teden, otrokom in sebi, slastno in strastno. Pa tudi skupinicam otrok s posebnimi potrebami, ki so jih vzgojitelji vodili iz zavoda Frana Levca; in še med otroškimi bolniki na Pediatrični

kliniki sem se občasno znašla ... Moja zavzetost za najrazličnejše oblike bibliopedagoškega dela, individualne in skupinske, ki sem jih razvijala in vodila tudi v povezavi z vrtci in s šolami – in jih predstavljala v knjižničarski strokovni reviji *Knjižnica* – je vseskozi spodbujajoče podpirala timska delovna klima: ista strokovna »krvna skupina« v celotnem kolektivu Pionirske knjižnice.

Strokovne impulze mi je dajala tuja teoretska literatura (ki smo jo zbirali v študijskem oddelku), cepljena na lastno domiselnost in izkušnje, ki sem jih pridobivala ob vsakodnevnem srečevanju z otroki in mladostniki v njihovem zunajšolskem času v knjižnici.

Je bilo tvoje strokovno ukvarjanje s slikanico, ki zahteva tako pretanjen občutek za literaturo kot za ilustracijo, morda suverenejše zaradi odraščanja ob očetu arhitektu, slikarju, ilustratorju in scenografu?

Zagotovo. Že od zgodnjega otroštva se mi je zdelo povsem samoumevno, da obstaja in me obdaja pester likovni svet, in da se doma o njem tudi pogovarjamo. Obe največji ljubljanski likovni galeriji, Narodno in Moderno, sem v očetovi družbi že zgodaj spoznavala tudi »od znotraj«. In zato sem prepričana, da je otrok – tudi, kar zadeva slikanice – odprt in dojemljiv za vsakršne likovne sloge, če le gre za kvalitetno izvedbo

S sodelavkama Martino Šircelj in Andro Žnidar ste kar nekaj let (1975–1984) za revijo Otrok in knjiga oziroma mentorje branja sestavljale iskane sezname priporočenih knjig za mlade bralce. Kako gledaš danes na potrebo po letnem vrednotenju, tudi ocenjevanju in nagrajevanju mladinskih knjig?

Naši začetki s seznammi priporočenih knjig, ki so nastajali v okvirih tedanjega študijskega oddelka Pionirske, so bili sicer novost v mladinskem knjižničarstvu na Slovenskem; toda bili so zelo skromni v primerjavi s strokovno in v vseh knjižničarskih pogledih kompleksno strukturiranim korpusom, kakršen je »Priročnik za branje kakovostnih mladinskih knjig«, ki ga izdaja Mestna knjižnica Ljubljana in ki nastaja v okvirih Pionirske – centra za mladinsko književnost in knjižničarstvo. Tako nazoren in z vidika knjižničarske stroke zgleden pregled vsakoletne knjižne produkcije za mladino se mi zdi – glede na ogromno gradivo – nujno potreben. Zelo ga pozdravljam, odobravam njegovo funkcijo priporočilnega seznama za prostčasno branje (uporabnikom vseh starosti). Obenem pritrujem strokovnemu pogumu profesionalno kompetentnega širokega strokovnega odbora, da se je – v današnjih vseprek relativizirajočih časih – odločil tudi za ocenjevanje/vrednotenje – in s tem za vrednostno selekcijo ogromne vsakoletne produkcije knjig za mladino. Sem torej tudi za »zlato hruške«.

Kako vidiš stroke, ki si ji postavljala temelje na višješolski in univerzitetni ravni ter jo s svojim znanstvenim in pedagoškim delom več desetletij predano ter odgovorno razvijala, danes? Kaj te navdaja s posebnim zadovoljstvom in kaj te, morda, neprijetno preseneča, žalosti ali celo jezi?

Zelo sem vesela razvoja stroke, njenega statusa na fakultetni in visokošolski ravni na univerzah v Ljubljani, Mariboru in na Primorskem; prav tako dejstva, da se širi krog raziskovalk in raziskovalcev tega segmenta književnosti. Že od 60. let 20. stoletja skrbi za promocijo branja društvo Bralna značka Slovenije. Pomemben zagon stroki že od svojega začetka daje revija *Otrok in knjiga*; prav tako so za razvoj stroke

spodbudne strokovne in znanstvene objave v drugih revijah in časopisih; vznikajo monografije. Tu so strokovna srečanja in simpoziji ter pestre aktivnosti v okvirih obeh javnih knjižnic: ljubljanske in mariborske; tu je tradicionalno »Oko besede« s svojim simpozijem in debatnim sektorjem; tu so branja, strokovna srečanja in simpoziji v organizaciji nekaterih založb; množijo se nagrade, ki javnost in stroko opozarjajo na mladinsko književnost. Tu je aktivnost slovenske sekcije IBBY in z njo povezano pestro uveljavljanje naših strokovnjakov, besednih in likovnih ustvarjalcev ter prevajalcev v mednarodnem prostoru itd. itd.

Se mi pa zdi, da smo raziskovalci v začetnih – rekla bi pionirskih – časih sistematičnejšega obravnavanja mladinske književnosti skrbneje pazili, da ne bi poškodovali medosebnih/medsebojnih odnosov: v skupno dobro, v dobro stroke.

Nam lahko zaupaš kakšno zanimivo izkušnjo ali prigodo iz dolgoletnega sodelovanja z Založbo Mladinska knjiga? Zanj si prevajala krajša in daljša pravljica besedila, prispevala tehtne spremne besede, antologije, pisala tudi gesla za Enciklopedijo Slovenije itd. Založba se ti je ob tvojem letošnjem jubileju poklonila s ponatisom pravlјice Medved išče pestunjo, ki je v tvojem prevodu prvič izšla v Cicibanu (v šolskem letu 1970/71), nato pa doživela še nekaj ponatisov v knjigah. Zakaj ti je ta ruska pravljica posebej ljuba?

V dolgoletnem sodelovanju z založbo Mladinska knjiga sem se ob strokovnih srečanjih z vsakokratnimi urednicami in uredniki ogromno naučila. Med nenadejane zanimive prigode v zvezi s sodelovanjem z založbo pa zagotovo sodi nepričakovano srečanje z uglednim nemškim mladinskim pisateljem Otfriedom Preußlerjem, ki je bil na obisku pri uredniku Ivu Minattiju natanko takrat, ko sem v uredništvo prinesla svoj dokončani prevod pisateljve fantastične pripovedi »Mali povodni mož«; ob treh zaporednih kavah se je razvil sproščen in nepozabno zabaven klepet v troje.

Ruska ljudska pravljica »Medved išče pestunjo«, ki je letos izšla v zbirki Velike slikanice, pa mi je še posebej pri srcu, saj je bila prva pravljica, s katero sem »nekoč v davnih časih« uvedla svojo prvo uro pravljic v ljubljanski Pionirski knjižnici. Tako je krog sklenjen.

Če bi Marjano morala opisati z eno samo besedo, bi najverjetneje izbrala Dostojanstvo, saj ga je v najžlahtnejšem pomenu besede uspela ohraniti v vseh svojih življenjskih vlogah. Zato nam je mnogim vzor za visoko profesionalen, izjemno spoštljiv, a hkrati iskren in človeško topel odnos.

Darka Tancer-Kajnih